

Justitiedepartementet

Remissvar – Slutbetänkande av utredningen om skärpta straffrättsliga åtgärder mot organiserad brottslighet (SOU 2014:63)

Sammanfattning: Åklagarmyndigheten instämmer i utredningens bedömningar och tillstyrker dess förslag. Det kan dock finnas anledning att ytterligare överväga utformningen av straffrihetsregeln när det gäller en ledande persons ansvar för underlåtenhet att hindra brott, utformningen av en kvalifikationsgrund som rör fall när gärningsmannen har anspelat på ett våldskapital liksom om stämpling till människosmuggling ska kriminaliseras.

Det kan inledningsvis konstateras att utredningen har gjort en noggrann analys om det straffrättsliga regelverket kan skärpas för att på ett mer effektivt sätt motverka organiserad brottslighet. Förslagen är välformulerade och väl underbyggda.

Åklagarmyndigheten instämmer i utredningens bedömningar och tillstyrker dess förslag. Myndigheten önskar dock lämna några synpunkter och väcka ett par frågor.

1.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken – 8 kap. 12 §

Åklagarmyndigheten har uppmärksammat att några ord synes ha fallit bort i sista meningen i den föreslagna lydelsen av 8 kap. 12 § brottsbalken. Meningen skulle exempelvis kunna utformas på följande sätt.

”I ringa fall av tillgrepp av fortskaffningsmedel eller olovlig avledning av värmeenergi ska det inte dömas till ansvar *enligt denna paragraf*.”

6.5.2 Ansvaret för underlåtenhet att hindra brott

Utredningen har föreslagit att den som har ett bestämmande inflytande i en sammanslutning ska kunna dömas för underlåtenhet att hindra brott om han eller hon underlåter att hindra ett brott som begås inom ramen för sammanslutningen. Som utredningen har pekat på kan det inte sällan förväntas bli svårt att styrka ett sådant underlåtenhetsbrott och att få fall skulle träffas av bestämmelsen utan att samtidigt omfattas av straffansvaret för medverkan. Det kan således ifrågasättas hur effektivt det föreslagna straffansvaret skulle bli. Likväl framstår ett straffansvar i de aktuella situationerna som befogat och bestämmelsen kan, som utredningen har pekat på, i vissa fall vara ett värdefullt komplement till annan kriminalisering. Åklagarmyndigheten tillstyrker därför förslaget om ett utvidgat straffansvar för underlåtenhet att hindra brott.

Vad beträffar straffrihetsregeln delar Åklagarmyndigheten utredningens bedömning om att denna bör utvidgas till att gälla inte bara fall av fara för den underlåtande eller någon denne närstående utan även fara för annan. Det kan dock finnas anledning att ytterligare överväga om straffrihetsregeln bör vara tillämplig i samma utsträckning för den som har ett bestämmande inflytande i en sammanslutning och som underlåter att hindra brott.

Det skulle kunna hävdas att det är rimligt att lägga ett större straffrättsligt ansvar på den som har en sådan position i en sammanslutning att denne kan styra över vad andra personer i sammanslutningen gör. Om en person som har en ledande roll i en sådan sammanslutning som det här är fråga om underlåter att förhindra att andra drabbas av brott är det måhända inte självklart att denne ska vara fri från straffansvar när han eller hon själv riskerar att själv drabbas. Detta gäller särskilt om risken för att utsättas för repressalier bedöms vara låg och då repressalierna i sin karaktär endast är lindriga eller i vart fall mindre allvarliga samtidigt som någon annan riskerar att drabbas av ett synnerligen allvarligt brott och t.o.m. dödas. I sammanhanget finns det anledning att notera den intresseavvägning som ska göras enligt bestämmelsen om nöd i 24 kap. 4 § brottsbalken när ett underlåtenhetsansvar p.g.a. garantställning kan aktualiseras i andra fall.

Sammanfattningsvis kan det således finnas anledning att ytterligare överväga utformningen av straffrihetsregeln när det gäller en ledande persons ansvar för underlåtenhet att hindra brott.

7.4.4.2 Gärningsmannen har anspelat på ett våldskapital

Åklagarmyndigheten är positiv till att det införs en kvalifikationsgrund som rör fall när gärningsmannen har anspelat på ett våldskapital. Det finns dock anledning att klargöra om gärningsmannen måste ha anspelat på ett verkligt våldskapital eller inte. Till detta kommer att en ordning där det i en rättegång slås fast att vissa organisationer besitter ett våldskapital kan riskera att organisationens ställning stärks. Det finns därför anledning att ytterligare överväga hur en kvalifikationsgrund på detta område bör utformas.

7.4.4.3 Gärningen har utförts med understöd av skjutvapen, sprängämne, vapenattrapp eller annat sådant hjälpmedel

Åklagarmyndigheten delar utredningens resonemang om att användningen av bl.a. vapenattrapper i hot- och tvångssituationer bör betraktas som en kvalificerande omständighet vid brottsrubriceringen och att det väsentliga är att vapnet för den utsatte framstår som riktigt.

Som utredningen har berört, och som Åklagarmyndigheten särskilt vill poängtera, så finns det anledning att särskilt lyfta fram att det faktum att gärningsmannen varit beväpnad med ett riktigt vapen är än mer allvarligt bl.a.

eftersom detta visar en beredskap att använda våld och det medför en verklig risk för att vapnet kommer till användning med svår fysisk skada som följd. Detta bör påverka straffvärdet i ytterligare skärpande riktning.

Åklagarmyndigheten gör den reflektionen att förslaget även i andra fall än som nu har berörts påverkar gränsdragningen mellan grovt rån och rån av normalgraden liksom hur straffvärdet i olika fall ska bedömas. Det kommer således att finnas ett brett behov av ny praxis när det gäller rån brott om förslaget genomförs.

7.4.7 Gemensam brottsbeteckning för olika grader av brott

Åklagarmyndigheten instämmer i utredningens resonemang om införande av brottsbeteckningar för såväl grova brott som ringa sådana för de brott som varit föremål för utredningens överväganden och saknar egna beteckningar för de olika graderna av brotten.

Det är naturligtvis viktigt, precis som utredningen påpekat, att den som döms för ett brott och andra som tar del av en dom direkt av domslutet kan utläsa vilken svårhetsgrad av brottet som domen avser. Dessutom blir lagstiftningen avseende förfältskriminaliseringen tydligare om varje grad av brottet ges egna brottsbeteckningar eftersom det på ett tydligare sätt framgår vilka svårhetsgrader av brottet som är straffbara i olika förstadier till brott.

Utredningen har kommit fram till att epiteten ”ringa” eller ”grov” inte i de aktuella fallen kan anses olämpliga eller stötande. När det gäller brotten utpressning och övergrepp i rättsak så är det enligt Åklagarmyndighetens uppfattning möjligen inte självklart att använda beteckningen ”ringa” för ett brottsligt förfarande som är att anse som mindre allvarligt. Åklagarmyndigheten har dock inte något att erinra mot den lösning som föreslagits.

10.1 Förslaget till lag om ändringar i brottsbalken – 17 kap. 1 §

Åklagarmyndigheten instämmer i utredningens resonemang om införande av en gradindelning av våld eller hot mot tjänsteman till ett brott av normalgraden och ett grovt brott med en egen brottsbeteckning. Åklagarmyndigheten instämmer även i utredningens resonemang om vilka faktorer som ska tillmätas särskild betydelse för bedömningen om hot eller våld mot tjänsteman ska bedömas som grovt och som anges i 17 kap. 1 § andra stycket brottsbalken.

Utredningen har lyft fram frågan om brottskonkurrens mellan hot eller våld mot tjänsteman och misshandel och menar att grovt våld eller hot mot tjänsteman konsumerar grov misshandel så länge gärningen inte är sådan att den bör föranleda ett strängare fängelsestraff än fyra år.

Åklagarmyndigheten gör den reflektionen att kvalifikationsgrunderna för grovt våld mot tjänsteman kommer att behöva tillämpas även vid grov eller synnerligen grov misshandel. Även i situationer där straffvärdet bedöms överstiga fyra år måste det betraktas som försvårande om målsäganden utsatts för våld i hans eller hennes myndighetsutövning eller om gärningsmannen anspelat på ett våldskapital. I praktiken lär detta dock bli aktuellt endast vid synnerligen grov misshandel.

10.6 Förslaget till lag om ändringar i utlänningslagen (2005:716)

En utgångspunkt för utredningen har varit att stämpling generellt inte ska betraktas som en mindre allvarlig osjälvständig brottsform än förberedelse till samma brott. Det saknas därför skäl att i den utsträckning som nu sker särbehandla stämpling som osjälvständig brottsform (SOU 2014:63 s. 96).

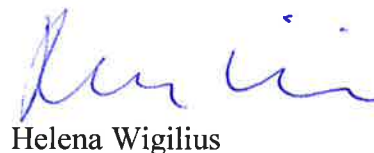
Utredningen har föreslagit att stämpling ska kriminaliseras rörande ett flertal olika brottstyper. Den har vidare konstaterat att människosmuggling är ett brott som förekommer inom organiserad brottslighet (SOU 2014:63 s. 63). Straffet för grov människosmuggling är fängelse lägst sex månader och högst sex år.

Utredningen har nödgats avgränsa sitt uppdrag och har avstått från att, med några undantag, lämna förslag på specialstraffrättens område. Mot bakgrund av vad som tidigare nämnts kan det dock finnas anledning att överväga en kriminalisering av stämpling till människosmuggling.

Detta yttrande har beslutats av undertecknad, riksåklagaren Anders Perklev. I handläggningen av ärendet har vice överåklagaren Peter Lundkvist deltagit. Kammaråklagaren Helena Wigilius har varit föredragande.

Anders Perklev

Helena Wigilius